

Саха Ереспуубулэкэтин «Нам улууьа» муниципальной тэриллии
Кириэс-Кытыл ого сайдар киинэ «Тускул»
муниципальной тэрилтэтэ

«Мнемокуб көмөтүнэн кыра саастаах оҕо төрөөбүт тылын
ситимнээн санарар сангатын сайыннарыы»

Толордо:Никитина Наина
Павловна,
Кыра бөлөх иитээччитэ.

Кириэс Кытыл,2023 сыл

Иһинээҕитэ

Кириитэ _____	3-4с.
Сүрүн чааһа _____	4-14с.
Түмүк _____	14с.
Туһаныллыбыт литератур _____	15с.

Ожо билбэт биэс тылын быһааран
өйдөтө сатыырдааҕар – ити
биэс тылы ойуунан көрдөрөн
быһаардахха тута өйүгэр хатыаҕа.
(К.Д.УШИНСКИЙ)

Кириитэ

Төрүөтэ (актуальность): Төрөөбүт ийэ тылын умнубут, төрүт культураны сүтэрбит омук кута – сүрэ кэхтэр, сирэ – майгыта уларыйар.

Саха оҕото кыра эрдэҕиттэн төрөөбүт буоруттан силис тардан, норуотун тылын барҕа баайын, өбүгэтин үтүө угэһин этигэр ингэринэн, амарах сүрэҕин, мындыр өйүн, уран тарбаҕын утумнаан, сахалыы куттаах – сүрдээх дьонуннаах киһи буола улаатара билинни кэм ирдэбилэ буолла. Омук быһытынан төрөөбүт ийэ тылбытыгар интэриэс үрдээтэ. Билинни төрөп-пүттэр оҕолоро лоп – бааччы ситимнээн, бэйэлэрин санааларын сааһылаан санарар буолалларыгар баҕалара улахан, ол гынан баран ожо санарар сангата күн – түүн мөлтөөн иһэрэ киһини долгутар. Ожо кыратыттан барыны бары сэнээрэр, түргэнник ылынар кэмэ, онон бу кэми куоттарбакка төрөөбүт ийэ тылын – өһүн, сүөгэйин – сүмэтин оҕо оҕо ингэриэхтээхпит.

Ожо төрөөбүт ийэ тылынан көнүл санаран, бэйэтин саастыылаахтарын уонна дьон – сэргэ иннигэр толлубакка – симиттибэккэ санаатын сааһылаан этэ үөрэниэхтээх, оччого кини ситимнээх, ылыннарыылаах сангата, бодоруһар сатабыла сайдар, билиигэ – көрүүгэ тардыһыта уһуктар, дьонно – сэргэҕэ сирдээхтик сыһыаннаһарга иитиллэр.

Тыһаан туһар чакчы (проблема): Билинни олоххо компьютер, интернет сайдан, түргэнник, толкуйдата барбакка эппиэти кэпсээн биэрэр ис хоһоонноох оҕо оҕо аналлаах мультимедиа, киинэ элбэгэ оҕону сайыннарбат. Саныыр санаатын сааһылаан этэргэ ийпэт.

- ожо санарар тылын саппааһа аҕыйах, ситимнээн санарыы мөлтөх.

Икки тылы буккуйа санарар ол эбэтэр санарар култуура намыһах, мөлтөх

Онон быйылгы үөрэх дьылыттан «Мнемокуб көмөтүнэн кыра саастаах ожо төрөөбүт тылын ситимнээн санарар сангатын сайыннарыы» диэн **тема** талан үлэбин саҕалаатым.

Сыһала: Мнемокуб нөнүө ожо төрөөбүт ийэ тылын кэрэтин, ойуулаан-дьүһүннээн дьүһүйэн кэлсииргэ үөрэтии.

Соруктара:

-Ситимнээн санарар санганы сайыннарарга сыһыаннаах анал литературалары, дидактическай пособиелары наардааһын, ааҕыы, үөрэтии, ырытыы;

- Ожо оонньоон сайдар алтыһар-бодоруһар эйгэтин тэрийии, төрөөбүт тылга интэриэһи тардар ньымалары толкуйдааһын.

- Үлэ опытын тарҕатыы, аналлаах методическай сүбэлэри таһаартаарыы.

Сонун өрүтэ: Ожо уонна төрөппүт бииргэ толкуйдаан айбыт мнемокубтарын туһаныы.

Сүрүн чааһа

Бары билэрбит курдук, мнемотехника диэн тыл грек тылыттан ситимнээтэххэ өйгө хатыыр искусство диэн быһаарыллар. Бу ситим ньымалара кыра бөлөххө сылдьар оҕо кэпсээни, хоһоону көрдөрөр матырыйааллар ис хоһооннорун тылынан быһааран буолбакка ойуунан аттаран көрөн өйгө хатыыллара буолар. Оҕо ойууну көрөн олорон кэпсэниллэр ис хоһоону ойуу биэрэр кэстүүтүттэн ылынар уонна бэйэтин толкуйун холбуу тута сааһылаан кэпсииргэ уһуйуулар.

Онтон, мнемотаблица – чопчу кэпсэниллэри ойуунан аттаран кэпсээһин буолар. Ис хоһоонун кулгаабынан истэр, харабынан көрөр, өйүгэр тута хатаабытын тылынан быһааран кэпсиир. Онтон бу проекка, мнемокуб ол ойууну эрэ көрөн кэпсиир буолбакка, илиитинэн тутан –хабан кэпсиирэ буолар.

Мнемокуб көмөтүнэн оҕо төрөөбүт тылынан ситимнээх сангарар сангатын сайыннарыыга эйгэ (оҕо, төрөппүт, иитээччи) барыта кыттыһарынан уратылаах. Чопчу сыал – сорук туруоруллан, хас биирдии оҕо уратытын учуоттаан үлэ ытыллар.

Мнемокубу тылы сайыннарыы дьарыгар кытта дьүөрэлээн ытыахха сөп. Оҕо барыта сангарарын, бэйэтин санаатын этэрин ситиһэр инниттэн бөлөхтөргө араарар табыгастаах буолуон сөп. Иитээччи оҕо төһө ылынарыттан көрөн мнемокуб ис хоһоонун уустугурдан – судургутан биэриэн сөп.

Оҕо билбитин – көрбүтүн чинэтэр сыалтан хоһоон, үгэ аабыларыгар сыл бүтэһигэр аралдьыты буолуохтаах.

Бу үлэ сүрүн бириинсибэ: оҕо айылгытын, кини кыабын уонна төрөппүт баҕатын тутуһуу буоларынан, бырайыак сабаланыабыттан бүтүөр диэри төрөппүтү кытта ыкса сибээстээх үлэ тиһигин быспакка барыахтаах.

Ол курдук, мин үлэлиир бөлөхпөр 14 иитээччи сылдьар, 13 толору ыал биир ыал ийэ оҕотунаан олорор. Бырайыак бэлэмнэни үлэтигэр «Оҕо төрөөбүт тылынан ситимнээх сангатын сайыннарыыга төрөппүт оруола» - диэн темаҕа төрөппүттэргэ төгүрүк остуол ытыллыбыта. Кэпсэтии кэмигэр күһүннү диагностика түмүгүн иһитиннэриини киллэрэн, ол түмүгүнэн оҕо бэйэтин сааһыгар ситимнээх сангатын сайдыытын туһунан кэпсэтии барбыта. Бөлөхтөрүнэн арааран ситимнээх санганы сайыннарыыга аналлаах мнемокуб тиэмэлэрин билиһиннэри, оонньоутуу. Мунньах түмүгүнэн төрөппүтү кытта үлэбэ былаан ылыныы уонна сана идеялар, баҕар сана дидактической оонньоу айыыта диэн быһаарбыппыт.

Бэлэмнэний этабыгар төрөппүттэри кытта сүбэлэхэн бастаан холонорго кыра –кыра үс бөлөх тема талбышпыт- «саха сиригэр баар ойуур уонна дьыэ кыыллара» ону таһынан собуруу дойду кыыллара диэн, хас биирдии ыалга биирдиилээн кыыллары биэрбитим. Холобура, Парниковтарга-сабыл, Сивцевтарга - кубах ,Васильеваҕа ыт туһунан тема уо.д.а

Мнемокуб 20*20см, размердаах кубтан турар, таһын кыыл түүтүн сүрүн быһаарар, көрдөрөр дьүүһүннээх материалынан бүрүйэн, кыыл уратытын холобура: кубах кутуруга кылгас-уһун, тигэн, ого керен кэпсиригэр табыгастаахтык оноруу, Куб илин өттүгэр мнемотаблица баар, хартыналар уонна кыыл ойууларыттан турар комплектар көстөллөр. Айымньы ис хоһоонун ырытыы былаана көстөр, онон сизттэрэн оҕо айан кэпсиир, эбэр көгүрэтэр.

Бу куб многофункциональнай:

- Кыыллар олохторун уратыларын кытта билсир
- Айар - дьүүһүннүүр кэпсээнин оноруу, бэйэ схематыттан олох атыннык кэпсиэн сөп.

Мнемокубу онорорго этээптэр:

- 1.Иитээчи төрөппүтү кытта быһаарсан ,уопсай тема талан, сүбэлэхэн кэпсэтиһитэ.
- 2.Төрөппүт оҕотунаан: хас биирдии тема ис хоһоонун быһааран билиһиннэри, араас хартыналары, уруһуйдаах кинигэлэри, мультиктары көрүү, ырытыһы.
3. Төрөппүт оҕотунаан: мнемокубу оноруу, ол оноро олорон оҕотунаан кэпсэтиһии, истин сыһыан үөскэтии.
- 4.Уһуйаанна оҕо иитээчини кытта мнемокуб көмөтүнэн кэпсиригэ үөрэнии. Оҕону болҕомтолоохтук олорон истэргэ ,онтон ойуулары туһанан кэпсиригэ уһуйулар.
- 5.Аудитория иннигэр кэпсиир искусствоҕа үөрэтии (иитиллээчи)

Мнемокуб ооньуурбутун бастаан утаа кыыл туһунан кэпсэтиннэрэр буоллахпына бу ыйтан кыралаан бу үөрэх дьыла бүтүөр диэри үөрэтии процеһыгар (комплекснай планированияҕа) нэдиэлэтээҕи тематынан киллэрэн биэрдим. Холобура,ааспыт нэдиэлэ Аан дойду кэрэ ангардарыгар анаан тэрийбишпит, ону мин нэдиэлэ устата кыргыттарбытын кэрэлэрбитин харыстыахтаахпыт , кыыс нарын –намчы, уол оҕо көмүскүөхтээх кыысчааннарбытын,кыргыттарбыт хайдахтаах курдук кыраһыабайдарын тула кэпсэтиини

бышпытым, ол онно куобах мнемокубум көмөлөспүтэ. Бу нэдиэлэбит тиэмэтэ сэрэхтээх буолуу диэн, манна эмиэ тайах мнемокуб көмө буола сылдьар. Таһырдыа сылһыйан ,күн күүскэ тыган суолга халтараан бөҕө буолбут. Тайах үһуяаныгар ыксаан үлэлии кэлэн иһэн, эмискэ халтырыйан охтон түстэ диэн ситуация туруоран нэдиэлэбитин саҕалаатыбыт.

Олоххо киириитэ	Хайысхалар а	Ытытлар үлэ көрүнгэ	Ким толороро, кытара
	Бэлэмнэнии этаба 2022 с.сэтинньи -олунньу	1. Сыал, сорук туруоруу. 2. Анал литературалары, дидактической пособиелары наардааһын, ааҕыы, талыы, үөрэтии, ырытыы. 3. Ситимнээх санганы сайыннарарга анал темалары булуу, ырытыы, талыы. 4. Хас биирдии оҕо ситимнээн сангарар сангатын кэтээн көрүү, күһүммү диагностика.	- Иитээччилэр, төрөппүттэр. - Бырайыак кыттыылаахтара.
	Олоххо киллэрии этаба	1. Анал былаанынан бырайыагы тиһигин быспакка үлэлэтии. 2. Хас сыл аайы оҕо сайдытынан мониторинг ытыты. 3. Мониторинг түмүгүнэн үлэ былааныгар уларытыылары (коррекция) киллэрии.	- Иитээччилэр, төрөппүттэр. - Бырайыак кыттыылаахтара.
	Түмүк этап	1. Бырайыак үлэтин түмүгүнэн тэрээһин үлэлэр. 2. Бырайыак салҕыы сайдар кэскилин дьүүллэһии, ырытыы 3. Алын кылаас учууталларын кытта бииргэ үлэлээһин	- Иитээччилэр, -төрөппүттэр Бырайыак кыттыылаахтара.

О. С. Ушакова, Е. М. Струнина оскуола иннинээҕи саастаах оҕолор тылларын диагностикатыгар олобуран оноһулунна

Тыл сайдыытын, сатабылын уонна үөрүйэхтэрин араас өрүттэрин баһылааһын таһымнара.

Кыра саастаах оҕолор (3 - 4 саастаах)

Сыл бүтүүтэ оҕо сатабыла:

Грамматика

1) Кыыллар ааттарын уонна кинилэр оҕолорун (куобах —куобахчаан, куобах оҕото, кып-кыра куобах) биир уонна элбэх ахсаанна сөпкө туруоруу, атаахтатар уонна кыччаттар формага туруоруу;

2) Аат тылы кытта дагаабын ааты сепке холбоон санарыы (кыракый куобахчаан, кытархай саһылчаан)

3) Хартыынанан боростуой уонна уустук этиилэри иитээччини кытта оноруу

Фонетика

1) Төрөөбүт тыл дорҕооннорун, тылларын- өстөрүн сөпкө чопчулаан этии;

2) Тыл ситимин чопчу этии, санатын уонна тэтимин бэрээдэктээн, чуолкайдаан санарыы (отчетливо произносить фразы, используя интонацию целого предложения и регулировать силу голоса и темп речи).

Ситимнээх этии (связная речь)

1) Хартыынанан ис хоһоонугар сөптөөх ыйытыыларга хоруйдааһын уонна иитээччини кытта кылгас кэпсээни оноруу;

2) үчүгэйдик билэр остуоруйатын тиэкиһин кэпсээһин;

3) оҕо тус уопутуттан кэпсээһин;

4) Тыл этикетин көрдөрөр тыллары (баһаалыста, дорообо)туһаныы;

Чинчийи методиката (Методика обследования(по Ушаковой, Струниной)

Кыра саастаах оҕолорго (3-4 лет)

Сыала: Ого тылын саппааһын баайын диагностиката

1 соруудах. Куобах.

Иитээччи оҕо куобаҕы көрдөрөр уонна маннык ыйытыылары ыйытар

Куобах аата ким диэний? Киниэхэ аатта толкуйдаа эрэ.

1) Оҕо этиитигэр куобахха аат толкуйдуур (Мин куобаҕы Сайыына диэн ааттыбын);

2) Аатгыр (биир тылынан);

3) Аатгаабат (куобах диэн хатылыыр).

2. *Сайыына куобах хайдаҕый?*

1) Икки эбэтэр элбэх тылы санарар (кыраһыабай, бантиктаах);

2) Биир тылынан этэр (үчүгэй);

3) Тугу да эппэт, быһаарбат (куобах диэн хатылыыр).

3. *Сайыына куобах тугу кэппитий?*

1) Икки тээбиринтэн тахса таһаһы бэйэтэ аатгыр Самостоятельно называет более двух предметов одежды (оранжевай былааччыйалаах, бантиктаах);

2) Иитээчи көмө ыйытыларыгар эппиэттиир: «Бу тугуй? Көрдөр...» (Бу — былааччыйа, бу — бантик);

3) Куобах танастарын ыйан көрдөрөр, ол эрэн аатгаабат.

4. *Биир тылынан эттэххэ? (Иитээчи аатталыыр: «Былааччыйа, наскы — бу барыта...?»)*

1) Оҕо түмэр тыллары аатгыр (танас, мал);

2) Атын танастар көрүгүннэрин аатталыыр (туруһук, бантик, ...);

3) Иитээчи эппит тылларын хатылыыр (былааччыйа, наскы).

5. *Эн билигин туох таһаһы кэтэ сылдьагын?*

1) Иккиттэн элбэх тылы этэр (былааччыйа, майка, шортик, наскы, футболка);

2) Икки көрүгүн таһаһы этэр (былааччыйа, колготка);

3) Биيري эрэ этэр (былааччыйа) эбэтэр атах таһаһын (сандалейка, түүпүлэ).

6. *Сайыына куобах тугу гынарый? (Иитээчи куобаҕы хамсатар: куобах олорор, турар, илиитин көтөҕөр, далбаатыыр.)*

1) Оҕо куобах хамсанылары барытын этэр;

2) Икки хамсаныны этэр (куобах турда, илиитин көтөҕөр);

3) Биир тылынан этэр — хамсаныны (турар эбэтэр олорор).

7. *Куобаҕынан хайдах оонньоохха сөбүй?*

1) Иккиттэн элбэх быһаарыны этэр (сытыаран утутуохха сөп, бигиэххэ сөп, оонньоохха сөп);

2) Икки быһаарыны этэр (куобаҕы аһатабын, кэлээскэҕэ соһуохха сөп);

3) Биир быһаарыны этэр (оонньоубун).

2 сородах. *Мээчик.*

1. *Хайдах мээчигий (оҕоҕо илиитигэр туттары)?*

1) Икки бэлиэни аатгыр (төкүнүк, эрэһиинэ);

2) Биир бэлиэни этэр;

3) Бэлиэтин эппэт, атыны этэр (оонньоур).

2. *Мээчигинэн тугу гыныхха сөбүй??*

1) Икки тылтан элбэх (туохтуурдары) ааттыр (үөһээ быраҕахха, футбол оонньоохха сөп);

2) Икки хайааһыны ааттыр (оонньоохха, быраҕахха сөп);

3) Биир тылы этэр (оонньоохха).

3. *Ииттээччи мээчиги оҕоҕо быраҕан баран ыйытар:*

— *Мин тугу гынным (мээчиги быраҕар)?*

— *Ону эн хайаатын? (Хаптым.)*

— *Билигин эн миэхэ утары бырах. Эн билигин тугу гыннын? (Бырахтым.)*

— *Онтон мин тугу гынныбыный? (Хаптым.)*

1) Туохтуурдары барытын ааттыр

2) 2-3 туохтууру сөпкө этэр;

3) Биир эрэ туохтууру этэр.

4. *Мээчик туьунан кэпсээн айыы: «Бу ... (мээчик). Кини... (төкүнүк, улахан).*

Мээчиги...(быраҕабын, хабабын). Мин... (мээчигинэн оонньоурбун) сөбүлүүбүн».

1) Оҕо этиини ситэрэн биэрэр, 2-3 бэлиэни уонна хайааһыны ааттыр (называя 2—3 признака и действия);

2) Биирдии тылынан этэр, ииттээччи эппитин хатылаан (повторяя сказанное взрослым);

3) Ииттээчи эппит этиитин сатаан түмүктээбэт (не может закончить предложение, начатое взрослым).

3 соруудах. *Хартыына «Куоска оҕолорунаан».*

1. *Ииттээччи ыйытар: «Бу тугуй? (Куоска.) Хайдаҕый?»*

1) Оҕо бэйэтэ эппиэттир (Бу — куоска, кини оҕолордоох. Хара куоска);

2) Ииттээччи ыйытытыгар хоруйдуур;

3) Бэйэтин куоскатын туһунан кэпсиир (Мин куоскам аата Мурка, кини эмис).

2. *Ииттээччи этэр: «Куосканы уонна куоска оҕотун тэннээ. Куоска улахан, оҕото ...кыракый; куоска кутуруга уһун, оҕотун кутуруга ...кылгас; уо.д.а.».*

1) Ыйытыга барытыгар эппиэттээтэ;

2) 2-3 соруудаҕы толордо;

3) Биир эппиэт.

3. *Тэннэ кэпсээһин. «Бу... (куоска). Кини... (улахан). Куоска элбэх... (оҕолордоох). Куоска... (бэйэтин оҕолорун; оонньоурун, үүт иһэрин) таптыыр».*

1) Оҕо бары этиини ситэрэр;

2) 2-3 этиини ситэрэн этэр;

3) Биир тылы этэр.

4 сорудах.

1. Биир тылынан куобаҕы, мээчиги туох дириллэрий?

1) Оҕо биир уопсай тылы этэр (оонньуур);

2) Аатын ааттаталыыр (куобах, мээчик);

3) Биир тылы этэр (куобах).

2. Дьыэбэр хайдах оонньуурдар баалларый, хайдах оонньуугун, кимниин оонньуургун кэпсээ?

1) Бэйэтин оонньуурдарын туһунан кэпсиир (Мин дьыэбэр элбэх массыына баар, кыракый, улахан массыыналар бааллар. Мин кинилэри гаражка уурабын);

2) Оонньуурдары ааттаталыыр;

3) Биир оонньууру этэр.

5 сорудах.

Иитээччи оҕоттон остуоруйаны кэпсээ диэн этэр: «Кыһыл көмүс сымыыттаах куурусса диэн остуоруйан билэбин дуо? Кэпсээ».

1) Оҕо бэйэтэ остуоруйаны кэпсиир;

2) Иитээччи ыйытыыларынан кэпсиир;

3) Биирдиилээн тыллары этэр.

6 сорудах.

Иитээччи оҕолорго араас уруһуйдаах хартыыналары көрдөрөр. Оҕо ханнык дорҕооно суоҕун быһаарар. (Шар, ежик, саһыл, баҕа, лыах, тураах уо.д.а.)

Сводная таблица результатов обследования речевого развития детей II младшей группы .

Тыл сайдыытын түмэр түмүгүн таблицата. кыра бөлөх оҕолор

Күһүнгү

№	Список детей группы	Словарь и грамматика	Связная речь	зкр	Уровень	Примечания
1.	Васильев Альберт Валерьевич	<i>с</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	
2.	Гоголева Селена Сергеевна	<i>в</i>	<i>с</i>	<i>с</i>	<i>с</i>	
3.	Гоголев Кирилл Анатольевич	<i>в</i>	<i>в</i>	<i>с</i>	<i>в</i>	

4.	Ильина Сайаана Ивановна	<i>с</i>	<i>с</i>	<i>с</i>	<i>с</i>	
5.	Неустроев Баир Анатолевич	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	
6.	Николаев Дуолан Эрчим Уола	<i>в</i>	<i>с</i>	<i>в</i>	<i>в</i>	
7.	Олесов Дьулусхан Айтал Уола	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	
8.	Павлов Максим Андреевич	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	
9.	Парников Айаар Айсиэн Уола	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	
10.	Сивцев Влад Михайлович	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	
11.	Сысолятин Арылхан Гаврильевич	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	
12.	Цыпандин Сергей Михайлович	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	
13.	Эверстова Ангелина Николаевна	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	<i>н</i>	
14.	Яковлева Кира Константиновна	<i>с</i>	<i>с</i>	<i>с</i>	<i>с</i>	

балл ставится ребенку, если он не соотносит ответ с вопросом взрослого, повторяет за ним слова, демонстрирует непонимание задания (ответ №3).

В конце проверки производится подсчет баллов. Если большинство ответов (свыше 2/3) получило оценку 3 балла – это высокий уровень; если больше половины – 2 балла – это средний уровень; если больше половины оценок 1 балл – это низкий уровень. (Либо: средний балл 2,6 – высокий уровень, от 1,6 до 2,5 – средний уровень; 1,5 и ниже- низкий уровень)

Түмүк.

Түмүкпэр бу курдук сабажалааһыннар баар буолуохтара диэн эрэнэбин.

- Тылынан бодуруһа үөрэммит түгэнигэр кэпсэтии быраабылатын тутуһар, кэпсэтиигэ кыттыһар, ыйытыларга хоруйдуур, туттар тылын суолтатын өйдүүр.
- Тылын саппааһа сааһыгар сөптөөх, саҥа тыллары түргэнник ылынар, тыллары дорҕооннору сөпкө санарар.
- Ыйытыларга толору хоруйдары биэрэр, бэйэтэ кэпсэтэн көмөлөһүөн уонна көмө көрдүөн сөп. Кэпсэтии быраабылатын тутуһар, саҥа тылы кэбэҕэстик ылынар, кэпсэтэригэр туттар

Туьаныллыбыт литература

1. Тосхол. Национальной оҕо тэрилтэтин базовой программата. Дьокуускай, 2009 с.
2. Старостина Т. В., Неустроева П. В., Ядрихинская Л. С. Саха риторикатын төрүтэ - уһуйаанна; Методической көмө. Дьокуускай, СГУ изд, 2003 с.
3. Васильев П.К., Охлопков М.К. Сахалыы оонньуулар; Дьокуускай, Бичик.
4. Петрова Т.И., Сахам тыла барахсан; Дьокуускай, Бичик, 2006 с.
5.
<https://www.maam.ru/detskijasad/nagljadno-igrovoe-posobie-mnemokuby-dikie-zhivotnye-nashih-lesov.html>
6. <https://infourok.ru/metodicheskoe-posobie-po-razvitiyu-rechi-mnemokub-5663602.html>